

МАКСИМЕНКО Я. А., канд. екон. наук, професор, НТУ «ХП»

БАЗАРОВА Е. Д., студент, НТУ «ХП»

СОЦІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Соціальна диференціація населення – неодмінна характеристика сучасного суспільства. Вона присутня абсолютно у кожній країні світу, але гострою проблемою, що потребує вирішення є високий ступінь нерівномірності соціального стану та велика диспропорція серед доходів населення у ряді країн.

Важливим показником оцінки ступеня розшарування населення по одержуваних доходах є коефіцієнт Джині. За даними ОЕСР у 2015 р. до п'ятірки країн з найменшим коефіцієнтом Джині входили Словенія (0,25), Словацька республіка (0,25), Чеська республіка (0,26), Фінляндія (0,26), Бельгія (0,27). До країн з високим ступенем нерівності доходів належать: Південна Африка (0,62), Коста Ріка (0,48), Чілі (0,45), Турція (0,40), Сполучені Штати (0,39) [6]. В Україні коефіцієнт Джині в 2015 р. становив 0,227; в 2016 р. – 0,220; 2017 р. – 0,232 [5], тобто нерівність доходів знаходиться на рівні країн з найменшою диференціацією доходів.

Головною ознакою розвинених країн світу є чисельне переважання населення з середнім рівнем доходу. Коли середній клас є найчисельнішим та найвпливовішим у межах даної держави, тоді він виступає гарантом стабільності та захисту інтересів більшості громадян, формує державний та місцевий бюджети, оскільки є головним платником податків. В Україні до «середнього класу» належить група населення за такими ознаками: середні доходи та наявність власності (перш за все нерухомої), високий рівень професійно-освітньої підготовки та високий соціальний статус, ідентифікація себе як представника середнього класу. До факторів соціальної диференціації суспільства належать такі: різноманітність індивідуальних здібностей; диференціація в оплаті праці; початкові

фінансові та інвестиційні можливості домогосподарств; попит на робочі ресурси; розвиненість системи соціального захисту; діяльність у тіньовій економіці; поширення бідності [4].

В Україні в 1 кварталі 2017 р. спостерігається найнижчий рівень мінімальної заробітної плати у порівнянні з країнами ЄС (мінімальна заробітна плата в Україні удвічі нижча у порівнянні з Болгарією (235 євро), мінімальна заробітна плата якої є найнижчою між країнами ЄС; у 4 рази – у порівнянні із Польщею (453 євро) та Чехією (407 євро), у 18 разів у порівнянні із Люксембургом (1999 євро) [2]. Крім того, значна частина населення України має доходи, нижчі за прожитковий мінімум (табл.1) [1].

Таблиця 1 – Диференціація життєвого рівня населення

Роки	2014	2015	2016	2017
Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму:				
млн.осіб	3,2	2,5	1,5	0,9
у відсотках до загальної чисельності населення	8,6	6,4	3,8	2,4
Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму:				
млн.осіб	6,3	20,2	19,8	13,5
у відсотках до загальної чисельності населення	16,7	51,9	51,1	34,9

За даними Державної служби статистики України у 2015-2016 рр. спостерігалась ситуація різкого зростання чисельності населення (більше 50%) з доходами, нижчими за фактичний прожитковий мінімум, хоча чисельність населення з доходами, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму зменшувалась. Слід враховувати, що вагома частина населення України працює неофіційно, або офіційно отримує мінімальну заробітну плату, а решту – “у конверті”.

За офіційними даними органів виконавчої влади України наявний дохід у розрахунку на одну особу за перший квартал 2018 р. становив

11370,2 грн [3]. Разом з тим, коефіцієнт співвідношення між найвищим та найнижчим рівнями зарплати за видами економічної діяльності у червні 2018 р. становив 6,6, в яких мінімальну зарплату отримали працівники пошти та кур'єрських послуг у розмірі 5180 грн або 56,7 % до середнього рівня по економіці, а найвища зарплата у працівника авіаційного транспорту – 34334 грн або 375,6 % до середнього рівня по економіці [3].

В Україні має місце досить високий рівень диференціації доходів населення, значна загострюваність суперечностей різних верств населення, непорозуміння, конфлікти, спричинені нерівнозначністю потреб та можливостей. Задля подолання такого розшарування та розвитку значного за чисельністю «середнього класу» необхідно проводити активні заходи, спрямовані на зменшення розриву між доходами населення. До таких заходів належать: підвищення мінімальної заробітної плати, диференціювання в оподаткуванні, виважена політика надання соціальної допомоги малозабезпеченим групам населення, створення сприятливих умов розвитку підприємництва. Впровадження даних заходів сприятиме зменшенню диференціації доходів населення та формуванню середнього класу.

Список літератури:

1. Диференціація життєвого рівня населення [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – 2017. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Іляш О. І. Системні заходи з протидії соціальної напруженості в умовах обмеженості ресурсів [Електронний ресурс] / О. І. Іляш // Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. – 2017. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/zahody_protydii-fbb6d.pdf.
3. Основні показники рівня життя населення у січні-червні 2018 року [Електронний ресурс] / Урядовий портал органів виконавчої влади України. – 2018. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/osnovni-pokazniki-rivnya-zhittya-naselennya-u-sichni-cherвні-2018-roku>
4. Семенченко А. В. Дослідження впливу факторів диференціації на розподіл доходів населення [Електронний ресурс] / А.В. Семенченко // Бізнес Інформ. – 2018. – №4. – С. 209–214. – Режим доступу до журн.: <http://www.business-inform.net>
5. Соціальні індикатори рівня життя населення України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – 2018. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_sirn2017pdf.pdf.
6. Income inequality [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ОЕСР. – 2015. – Режим доступу: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>.